

Відтак вчений вважає головним завданням в царині освіти гармонійне виховання української молоді, основою якого є виховання волі й характеру під гаслом: «Служба Богові й Батьківщині». Сучасна дослідниця концепції «національного виховання» Людмила Кулішенко вважає, що Г. Ващенко в основу національної педагогіки поклав християнський ідеал [5]. Утвердження християнської моралі повинно відбуватися шляхом перетворення віри в Бога у внутрішнє переконання людини: «Служба Богові і Батьківщині вимагає в першу чергу високих інтелектуальних властивостей. Щоб служити Богові й Батьківщині, треба мати відповідний світогляд, добру фахову підготовку і розвинені формальні здібності інтелекту» [1, с. 183].

Список використаних джерел:

1. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для виховників, учителів і українських родин / проф. Г. Ващенко. – 2 вид. – Брюссель: Видання Центральної Управи Співки Української Молоді, 1976. – 208 с.
2. Ващенко Г. Виховання любови до батьківщини (націоналізм і інтернаціоналізм) – Лондон : Видання УВС, 1954. – 40 с.
3. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. – Лондон: Видавництво Співки української молоді, 1956. – 256 с.
4. Глушко О. «Виховний ідеал» як система виховання національних цінностей в української молоді США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/709604/1/%D0%92%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B0%D0%BB%20%D0%A1%D0%A3%D0%9C.pdf>
5. Кулішенко Л. Ідеал національного виховання: сучасне бачення проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39550/25-Kulishenko.pdf?sequence=1>

Цісар О.В.

аспірант,

Національний університет «Острозька академія»;

Благочинний Кам'янець-Подільського району УПЦ КП;

*Настоятель Петропавлівської церкви в м. Кам'янець-Подільський,
митрофорний протоієрей*

СВОБОДА ВОЛІ У ТРАКТАТІ І. ГІЗЕЛЯ «МИР З БОГОМ ЧОЛОВІКУ» ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Проблема свободи людської волі, що починаючи від Сократа аж до наших днів, привертала до себе увагу філософів, теологів, моралістів, слугувала приводом не тільки для палких словесних дискусій, а й для релігійних суперечок.

Актуальність даної теми полягає у тому, що сучасне суспільство диктує населенню лідерські якості. Свобода волі є невідомою частиною харизматичної, цілеспрямованої, впевненої в собі особистості. Кожна людина повинна знати свою історію, тому доречним є розглянути це питання також у трактаті І. Гізеля «Мир з Богом чоловіку».

Серед мислителів, які зробили найбільший внесок у дослідження проблеми свободи волі, її характеристик та безпосередньо значення є: Августин, І. Кант, А. Шопенгауер, Ф. В. Й. Шеллінг, А. Бергсон, Л. Довга, В. Горський, Т. Кочубей, Н. Прядко.

Свобода волі – філософське питання про те, чи людина вільна у своїх діях або рішеннях, чи вони визначені наперед, детерміновані. Упродовж віків це питання цікавило філософів і теологів. Розгляд цього питання потребує розуміння взаємодії між свободою і причиною, визначення того, чи закони природи причинно зумовлені. У своєму трактаті І. Гізель яскраво описав усі позитивні та негативні риси люди на той час, і через призму твору ми можемо провести паралель у сучасному світі.

У трактаті «Мир з Богом чоловіку» добре виражені пояснення про те, що є належним і неналежним у житті християнина. Роз'яснюється моральні вчинки, їх оцінка і значення у житті кожної людини.

У книзі вже з перших рядків передмови до читача виразно виступає глибока повага до людини, віра в людський розум, інтерес до справжнього знання, незалежно від кого воно походить: «Ибо не токмо в иноверных, но и в эллинских учениях иногда истинные и здравому разуму служащая новости яко зла то посреди блага обретаются» [1, с. 2].

У творі Гізеля людина постає як творець свого щастя, володар своєї долі, повноправний господар своїх вчинків. Вона не є сліпим знаряддям в руках провидіння божого. Совість розумної людини є критерієм добра і зла, вона керує всіма діями людини. «Совість есть сведение себя самого, или рассуждение умное о себе, иле же человек рассуждает аще достоин ему что творити или не достоин и аще добро есть или зло то, еже творит или же сотворил?» [1, с. 2].

Свобода волі безпосередньо переплетена із совістю, адже якщо людина не виконує певні завдання перед собою, тоді відповідно силу волі потрібно плекати. Згодом і совість починає давати за себе знати.

Звертаючись до різних аспектів морального життя людини, Гізель визначає ще один критерій добра і зла – людський розум. Людина, яка врешті зайняла своє місце у природному світі і, в розуміння філософів, була детермінована його законами, у своїх вчинках виглядала «вільною» не більше, ніж кинутий камінь, який, коли б умів думати, уявляв би себе «вільним» у момент падіння [3, с. 123].

Свобода волі може бути розглянута безпосередньо і опосередковано. У реальному житті людина часто може перед вибором, але у тих обставинах, що не залежать від неї. Моральна оцінка такого вибору залежить від внутрішньої вихованості, пізнання себе як особистості і світу загалом.

Воля кожної окремої людини включається в систему «відповідальностей» не тільки у плані індивідуального спасіння, але й у плані існування зла та гріха як таких (у космічному вимірі) [3, с. 128].

До проблем свободи волі І. Гізель звертається не тільки в богословському, а й у філософському контексті. Воля має перевагу над інтелектом, вказує мислитель, завдяки дару любові, який перевищує гідністю всі інші дари, зокрема мудрості та розуму, якими володіє інтелект, адже саме в акті любові людина поєднується з Богом і повертається до свого первісного стану. Окрім того, воля сильніша за інтелект, оскільки має владу над людськими актами, яких не має інтелект, і завжди прагне до добра [3, с. 129].

Саме вільна воля становить визначальну ознаку людини, відповідаючи її розумній сутності, якої позбавлені всі інші істоти. Реальна свобода людини пов'язана і з волею, і розумом. У повсякденному житті людина завжди стоїть перед вибором.

Мораль розуміється як загальноприйнятий у суспільстві модус поведінки й ставлення одного індивіда до іншого. Моральні норми, як незліченну кількість разів перевірені людською практикою цінності співіснування (чесність, вірність, прямота, ставлення до іншого, як до собі подібного), лежать в основі стабільного й довготривалого існування будь-якої спільноти.

Отже, проблема свободи волі та добровільного вибору неодмінно є актуальною у всі часи. Філософська антропологія досить яскраво розглядає ці поняття, і вони є надзвичайно важливими у формуванні всебічно розвиненою, високоморальної особистості. Адже у теперішній час засобів маніпуляції занадто багато, масова культура диктує свої правила та вимоги. Тому, лише людина котра має духовний стержень, силу волі, високий рівень моральної вихованості зможе у своїй душі та діяннях виплекати свободу волі.

Список використаних джерел:

1. Гізель І. Вибрані твори. У 3 т. / І. Гізель. – Том 1. Книга 1. – Л.: Свічадо, 2012. – 624 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi>
2. Горський В.С. Філософія в українській культурі: (методологія та історія). Філософські нариси / В.С. Горський. – К., 2001. – 236 с.
3. Довга Л. «Система цінностей в українській культурі XVII століття» / Л. Довга. – К. – Л.: Свічадо, 2012. – 342 с.
4. Кочубей Т. Творчість І. Гізеля в оцінці українських істориків педагогіки / Т. Кочубей // Історико-педагогічний альманах. – 2007. – Вип. 1. – С. 65–75.
5. Прядко Н.А. Морально-етичні критерії особистості у філософському трактаті І. Гізеля «Мир з Богом чоловіку» / Н.А. Прядко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – 2004. – № 68-69. – С. 36-39.
6. Прядко Н.А. «Громадянський гуманізм» як основний принцип формування суспільно-активної особистості у філософському вченні І. Гізеля [Електронний ресурс] / Н. Прядко. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2069/1/Prydko.pdf>